

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Mediátor nebo rozhodce?

Zatímco rozhodčí řízení má v naší zemi dlouholetou tradici a navzdory několika medializovaným případům v minulosti i poměrně slušné renomé, je mediace, která nedávno oslavila teprve druhé narozeniny[1], stále ještě Popelkou, která doposud neměla příležitost ukázat svoji skutečnou krásu. Není divu, neboť v povědomí laické i odborné veřejnosti panují značně zkreslené názory a představy o tom, jak mediace vypadá a jaká je vlastně úloha mediátora v mediačním procesu. Ta je v názorech často i právních zástupců stran z řad advokátů víceméně zaměňována s úlohou rozhodce. Snahou tohoto příspěvku je tudíž blíže ozřejmit rozdíly v postavení rozhodce v rozhodčím řízení a mediátora v mediaci, a to spíše než z právního hlediska, fakticky.

Na úvod pouze zmiňme, že právní status rozhodce i mediátora upravují příslušné zákony[2], u rozhodců vykonávajících svoji funkci u stálých rozhodčích soudů, též řády či statuty těchto institucí[3]. Jak pro rozhodce, tak pro mediátora platí některé shodné principy – splnění zákonných podmínek pro výkon funkce, existence platné rozhodčí smlouvy nebo dohody o provedení mediace jako nezbytného předpokladu výkonu jejich funkce, princip dobrovolnosti, tj. možnost odmítnutí funkce rozhodce či mediátora, princip osobního výkonu funkce a nestrannosti, povinnost mlčenlivosti, apod. Je to pochopitelné, neboť jak rozhodčí řízení, tak mediace patří k tzv. ADR metodám[4] řešení sporů, tudíž vykazují určité shodné rysy.

V praxi je rozhodčí řízení, ať už v rámci stálého rozhodčího soudu nebo jako „ad hoc“ arbitráž, více formální než mediační řízení. Svoji podstatou se blíží soudnímu řízení, k čemuž nemalou měrou přispívá zákonný odkaz[5] na přiměřené použití občanského soudního řádu[6]. Rozhodce v rozhodčím řízení plní roli soudce, který je autorizován spor rozhodnout. Je tím, kdo stranám určuje konkrétní průběh řízení – datum a místo ústního jednání, pokud se vůbec koná a pokud není rozhodováno pouze na základě písemností. Neovlivňuje motivaci stran účastnit se rozhodčího řízení, neboť ta je pro ně obligatorně dána existencí rozhodčí smlouvy, a byť v řízení působí na strany, aby se dohodly na smírném vyřešení sporu, nevytváří jim žádné zvláštní podmínky pro jejich vzájemné jednání.

Mediátor oproti tomu v žádném případě spor nerozhoduje. Zajišťuje průběh procesu, protože mediační řízení je strukturovaným procesem, a kvalifikovaně asistuje stranám projít jeho jednotlivými stádii tak, aby se jim, pokud možno, podařilo dosáhnout smírného řešení sporu formou uzavření mediační dohody. V mediaci je nezbytná osobní účast stran, jejich setkání sjednává mediátor vždy v dohodě s nimi, případně s jejich právními zástupci, jsou-li strany právně zastoupeny a přejí-li si na jednání i účast svých právních zástupců, což tak nemusí nutně být. V průběhu procesu mediátor motivuje strany k dalšímu jednání, neboť strany mají možnost mediaci kdykoliv ukončit, a pomáhá jim překlenout kritické momenty.

Rozhodce v rozhodčím řízení pracuje výhradně s tzv. pozicemi stran, tedy s jejich stanovisky typu „zaplaťte - nezaplatíme, udělejte - neuděláme“ a zkoumá opodstatněnost tvrzení stran na základě předložených důkazů, nebyl-li stranami zmocněn k rozhodování na základě zásad spravedlnosti[7], což v praxi nebývá časté. Na základě tvrzení stran a jimi v řízení předložených důkazů zjišťuje skutkový stav věci, nezbytný pro právní posouzení sporu, který však odpovídá skutečné realitě jen do té míry, v jaké jsou strany schopny unést důkazní břemeno. Na základě takto zjištěného skutkového stavu si rozhodce vytváří na věc svůj právní názor, o němž je povinen dle analogického použití občanského soudního řádu[8] v určitých případech strany ještě před vydáním rozhodnutí ve věci poučit. Ať už rozhodce strany seznamuje se svým právním názorem či nikoliv, stává se jeho právní názor základem pro rozhodnutí sporu, tedy pro rozhodčí nález, za jehož obsah je rozhodce odpovědný. Rozhodčí nález obsahuje podobně jako soudní rozhodnutí určitý výrok a odůvodnění, ledaže se strany dohodly, že odůvodnění není třeba,[9] a je soudně vykonatelný.

Mediátor se v řízení na rozdíl od rozhodce nespokojuje se zjištěním pozic stran, ale směřuje k odhalení skutečných zájmů a potřeb stran, tedy toho, co vlastně strany opravdu chtějí a potřebují, protože stranám jde často o něco jiného, než v rámci své pozice požadují. Tato fáze mediace sice vyžaduje dostatek času, aby strany byly ochotny své zájmy a potřeby sdělit, ale významně zvyšuje pravděpodobnost toho, že později dospějí k vzájemné dohodě. V určitých případech, zejména pokud strany nejsou schopné nebo nechťejí sdělit své skutečné zájmy v přítomnosti druhé strany, může mediátor přistoupit k tzv. „caucusu“, což je oddělené jednání vždy jen s jednou ze stran. Pokud strany spolu vůbec nedokážou zasednout k jednomu stolu, je možné, aby mediátor plnil funkci jakéhosi prostředníka ve vyjednávání mezi stranami po celou dobu mediace nebo v její části. Tento způsob vedení mediace se někdy nazývá „shuttle diplomacy“ a jak je z názvu zřejmé, je bližší americké než evropské mediační kultuře. Klade nesmírné nároky na osobnost mediátora a jeho neutralitu, aby při jednání zůstal skutečným prostředníkem, a nikoliv tvůrcem dohody mezi stranami v důsledku manipulace s fakty, které se dozvěděl od stran.

V mediaci strany žádné důkazy nepředkládají a důkazní řízení se neprovádí. Mediátor více než s právními aspekty sporu pracuje s psychologickými nástroji, jako je zrcadlení emocí stran, přerámování negativních sdělení, komunikační styl apod. V tradičním mediačním modelu, tzv. facilitativní mediaci, mediátor nesděloval stranám svůj právní názor na meritum sporu, pouze umožňoval obnovení jejich dialogu za účelem uzavření mediační dohody. Ukazuje se však, že v některých případech tento přístup mediátora nestačí. V praxi je celkem časté, je-li mediátorem právník nebo advokát, že strany žádají, aby jim sdělil svůj právní názor na věc, její dílčí aspekt či prognózu soudního rozhodnutí jejich sporu, tedy strany samy vyžadují ingerenci mediátora do řízení. Tuzemská právní úprava[10] to připouští, souhlasí-li s tím strany sporu a je-li tento názor prezentován mediátorem jako jeho vlastní hodnocení. A mediátor, zvláště je-li právníkem či advokátem, má téměř vždy svůj vlastní právní názor na věc a nemá důvod jej stranám nesdělil, má-li za to, že jim může pomoci v náhledu na jejich spor, a za podmínky, že bude i nadále schopen zachovat v mediačním řízení svoji neutralitu ve vztahu ke stranám a k předmětu sporu. Končí-li mediace uzavřením mediační dohody, odpovídají za její obsah pouze strany konfliktu, mediátor svým podpisem pouze stvrzuje, že mediační dohoda byla uzavřena v rámci mediace. Mediační dohoda může být schválena soudem ve formě soudního smíru, není-li její obsah v rozporu s právními předpisy.[11] Takto schválená dohoda je, stejně jako rozhodčí nález, vykonatelným právním titulem.

Jak vidno, rozhodce i mediátor mají v řízení odlišnou roli a postupují v něm odlišně, a přesto mají stejný cíl - pomoci stranám vyřešit jejich spor. Tyto role od sebe nelze striktně oddělovat a jednotlivé postupy škatulkovat do té či oné výbavy, protože se přirozeně prolínají. Dobrý rozhodce si je vědom, že dohoda stran, ať už je jakákoliv, je pro strany vždycky výhodnější než sebelepší rozhodnutí. A dobrý mediátor je zase schopen přivést strany k řešení sporu v situaci, kdy pro samé strany nevidí les. I proto získávají ve světě na oblibě med-arb a arb-med metody alternativního řešení sporů

jakožto kombinované formy obou řízení, mediačního i rozhodčího. Nezbyvá než doufat, že i v našich krajích se mediace a uvedená kombinovaná řízení dočkají větší popularity a budou hojněji využívány.

JUDr. Šárka Zusková,

advokátka, rozhodkyně Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR a mediátorka

[Advokátní kancelář Mgr. Ludovít Pavela](#)

Konviktská 291/24
110 00 Praha 1

Tel.: +420 226 211 941
Fax: +420 226 211 940
e-mail: ak@akpavela.cz

-
- [1] zákon č. [202/2012](#) Sb., o mediaci a o změně některých zákonů
[2] zákon č. [216/1994](#) Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů; zákon č. [202/2012](#) Sb., o mediaci a o změně některých zákonů
[3] např. Řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky
[4] Alternative Dispute Resolution
[5] § 30 zákona č. [216/1994](#) Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů
[6] zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád
[7] § 25 odst. 3 zákona č. [216/1994](#) Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů
[8] § 118a zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu
[9] § 25 odst. 2 zákona č. [216/1994](#) Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů
[10] § 8 odst. 2 zákona č. [202/2012](#) Sb., o mediaci a o změně některých zákonů
[11] § 99 odst. 2 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)

- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)
- [Nejvyšší soud a forma smlouvy o smlouvě budoucí: krok zpět v ochraně právní jistoty?](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Spoluvlastnictví a správa společné věci](#)
- [Doručování soudních písemností ze zahraničí do ČR](#)